

בבלי סנהדרין דף פח

יוצא מוויקיטקסט ב־13 בדצמבר 2024

זרעים: ברכות

מועד: שבת עירובין פסחים יומא סוכה ביצה ראש השנה תענית מגילה מועד קטן תגיגה נשים: יבמות כתובות נדרים נזיר סוטה גיטין קידושין
נזיקין: בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא סנהדרין מכות שבועות ע"ז הוריות
קדשים: זבחים מנחות חולין בכורות ערכין תמורה כריתות מעילה תמיד טהרות: נידה

הבהרה:

דף זה הוא במרחב הביאור של ויקיטקסט, ומכיל גם פרשנות וביאורים של משתמשים בני ימינו, שאינם מייצגים בהכרח את הפרשנות המסורתית.

מסכת סנהדרין: ב ג ד ה ו ז ח ט י יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט ל לא לב לג לד לה לו לז לח לט מ מא מב מג מד מה מו מז מח מט נ נא נב נג נד נה נו נז נח נט ס סא סב סג סד סה סו סז סח סט ע עא עב עג עד עה עו עז עח עט פ פא פב פג פד פה פו פז פח פט צ צא צב צג צד צה צו צז צח צט ק קא קב קג קד קה קז קח קט קי קיא קיב קיג | הדף במהדורה הרגילה

עמוד א (דלג לעמוד ב)

אודות הגמרא המבוארת

באדיבות "גמרא נוחה" על שם נפתלי וחנה הולנדר בעריכת הרב ישעיהו הכהן הולנדר

לפריחה בבגדים ^[1] שהיא טהורה?
נאמרה קרחת וגבחת באדם (ויקרא יג מב): וכי יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם צרעת פרחת הוא בקרחתו או בגבחתו), ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים (ויקרא יג נה): וראה הכהן אחרי הכבס את הנגע והנה לא הפך הנגע את עינו והנגע לא פשה טמא הוא באש תשרפנו פחתת הוא

- בהערות שוליים מובאים דברי רש"י, הפניות למקורות, השלמת פסוקים והסברים מורחבים
- מילים עם קו מתחתן – פירוש שצץ כאשר סמן העכבר מעל המילה
- שינויי נוסחאות - צצים כאשר סמן העכבר מעל המלה "דק"ס", שהיא ראשי תיבות של "דקדוקי סופרים". השינויים מבוססים על מיזם "הכי גרסינו" באתר פרידברג, ו"מאגרים" של האקדמיה.
- מילון ארמי-עברי בוויקימילון

בקרחתו או בגבחתו): מה להלן פרח בכולו טהור - אף כאן פרח בכולו טהור [2];

'דברי - אלו הערכין והחרמים והקדושות':

הערכין - בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן, דתניא [ערכין דף ה,א]: המעריך פחות מכן חדש [3]: רבי מאיר אומר: גותן דמיו [4], וחכמים אומרים: לא אמר כלום [5];

החרמים - בפלוגתא דרבי יהודה בן בתירה ורבנן, דתנן [ערכין פ"ח מ"ו]: רבי יהודה בן בתירה אומר: סתם חרמים לבדק הבית [6], שנאמר (ויקרא כו כח) [אך כל חרם אשר יחרם איש לה' מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחזתו לא ימכר ולא יגאל] כל חרם קדש קדשים הוא לה'; וחכמים אומרים: סתם חרמים – לכהן [7], שנאמר (ויקרא כו כא) [והיה השדה בצאתו ביבל קדש לה'] כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו; אם כן מה תלמוד לומר 'קדש קדשים הוא לה'?? - שחל על קדשי קדשים ועל קדשים קלים [8];

הקדושות - בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן, דתניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: אפילו צינורא [9] של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה [10];

'ריבות - זה השקאת סוטה, ועריפת העגלה, וטהרת מצורע':

השקאת סוטה - בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע, דתנן [סוטה פ"א מ"א]: המקנא לאשתו [11], רבי אליעזר אומר: מקנא על פי שנים ומשקה על פי עד אחד [12] או על פי עצמו; רבי יהושע אומר: מקנא על פי שנים ומשקה על פי שנים [13];

עריפת עגלה - בפלוגתא דרבי אליעזר ורבי עקיבא, דתנן [סוטה פ"ט מ"ד]: מאין היו מודדין [14]? רבי אליעזר אומר: מטיבורו [15]; רבי עקיבא אומר: מחוטמו [16]; רבי אליעזר בן יעקב אומר: ממקום שנעשה חלל: [17] מצוארו [18];

[הרמב"ם פסק כרבי עקיבא אף על פי שכנגדו רבי אליעזר בן יעקב. הכסף משנה מסביר משום שהרמב"ם סובר שהכלל שהלכה כרבי עקיבא מחברו עדיף על הכלל שהלכה כרבי אליעזר בן יעקב; אך אין דבריו מוכחים: כי רבי עקיבא סבר עיקר חיותא מאפיה, וראב"י סבר בטבוריה, כפי שהביא רש"י לעיל ממסכת סוטה; ויתכן לומר שבענין זה ברור לרמב"ם שעיקר חיותא מאפיה, ולכן הלכה כרבי עקיבא, ובמקום אחר שיש מחלוקת רבי עקיבא וראב"י – יהא הלכה כראב"י.]

טהרת מצורע - בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן, דתנן [נגעים פ"ד מ"ט]: אין לו בהן יד, בהן רגל, אוזן ימנית - אין לו טהרה עולמית [19]; רבי אליעזר אומר: נותן לו על מקומו [20] ויוצא [21]; רבי שמעון אומר: נותן על של שמאל ויוצא.

'בשעריך - זה לקט, שכחה, פיאה':

לקט - דתנן [פאה פ"ו מ"ה]: שני שבלין לקט, שלשה אינן לקט
[22];

שכחה – [שם] שני עומרין - שכחה, שלשה אינן שכחה [23]; ועל
כולן בית שמאי אומרים: שלש לעני וארבע לבעל הבית;

האם נדון את בית שמאי כזקן ממרא? עיין מהרש"א]

פיאה - בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבנן, דתניא: מצות פיאה
להפריש מן הקמה [24]; לא הפריש מן הקמה - יפריש מן העומרין;
לא הפריש מן העומרין - יפריש מן הכרי עד שלא מירחו, מירחו
[25] - [26] מעשר [27] ונותן לו [28]; משום רבי ישמעאל אמרו: אף
מפריש מן העיסה [29].

שלשה בתי דינין וכו' [היו שם: אחד יושב על פתח הר הבית, ואחד
יושב על פתח העזרה, ואחד יושב בלשכת הגזית; באין לזה שעל
פתח הר הבית, ואומר "כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך לימדתי
וכך לימדו חברי"; אם שמעו אמר להם [גירסת המשניות:
'אומרים להם'], ואם לאו - באין להן לאותן שעל פתח עזרה,
ואומר "כך דרשתי וכך דרשו חברי, כך לימדתי וכך לימדו חברי";
אם שמעו - אמר להם, ואם לאו - אלו ואלו באין לבית דין הגדול
שבבלשכת הגזית, שממנו יוצא תורה לכל ישראל, שנאמר (דברים

ני) [ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך] מן המקום שהוא אשר יבחר ה' [ושמרת לעשות ככל אשר יורוך]]:

אמר רב כהנא: הוא אומר "מפי השמועה" והן אומרים "מפי השמועה" - אינו נהרג; הוא אומר "כך הוא בעיני" והן אומרים "כך הוא בעינינו" - אינו נהרג, וכל שכן הוא אומר "מפי השמועה" והן אומרים "כך הוא בעינינו"; אינו נהרג עד שיאמר "כך הוא בעיני" והן אומרים "מפי השמועה"; תדע: שהרי לא הרגו את עקביא בן מהללאל [30]! ורבי אלעזר אומר: אפילו הוא אומר "מפי השמועה" והן אומרים "כך הוא בעינינו" - נהרג, כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל; ואם תאמר: מפני מה לא הרגו את עקביא בן מהללאל? - מפני שלא הורה הלכה למעשה.

תנן: 'כך דרשתי וכך דרשו חבירי, כך למדתי וכך למדו חבירי' - מאי? - לאו דהוא אומר "מפי השמועה" והם אומרים "כך הוא בעינינו"?

לא, הוא אומר "כך הוא בעיני" והם אומרים "מפי השמועה".

תא שמע דאמר רבי יאשיה: 'שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים: בעל שמחל על קינויו [31] - קינויו מחול [32];

עמוד ב

בן סורר ומורה [33] שרצו אביו ואמו למחול לו [34] - מוחלין לו [35];
זקן ממרא שרצו בית דינו למחול לו - מוחלין לו; וכשבאתי אצל
חבירי שבדרום, על שנים הודו לי, על זקן ממרא לא הודו לי, כדי
שלא ירבו מחלוקת בישראל!

תיובתא [36].

תניא [תוספתא חגיגה פ"ב מ"ד; סנהדרין פ"ז מ"א]: אמר רבי יוסי:
מתחילה לא היו מרבין מחלוקת בישראל, אלא בית דין של שבעים
ואחד יושבין בלשכת הגזית, ושני בתי דינין של עשרים ושלושה:
אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה, ושאר
בתי דינין של עשרים ושלושה יושבין בכל עיירות ישראל; הוצרך
הדבר לשאול - שואלין מבית דין שבעירן; אם שמעו - אמרו להן,
ואם לאו - באין לזה שסמוך לעירן; אם שמעו - אמרו להם, ואם
לאו - באין לזה שעל פתח הר הבית; אם שמעו - אמרו להם, ואם
לאו - באין לזה שעל פתח העזרה, ואומר "כך דרשתי וכך דרשו
חבירי", "כך למדתי וכך למדו חבירי"; אם שמעו - אמרו להם, ואם
לאו - אלו ואלו באין ללשכת הגזית ששם יושבין מתמיד של שחר
עד תמיד של בין הערבים, ובשבתות ובימים טובים יושבין בחיל
[37]; נשאלה שאלה בפניהם: אם שמעו - אמרו להם, ואם לאו -
עומדין למנין; רבו המטמאים - טמאו; רבו המטהרין - טהרו;
משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן - רבו מחלוקת
בישראל, ונעשית תורה כשתי תורות.

משם כותבין ושולחין בכל מקומות: "כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה הימנו - יהא דיינ בעירו";

משם מעלין אותו להר הבית [38], משם לעזרה [39], משם ללשכת הגזית [40].

שלחו מתם: איזהו בן העולם הבא? ענוותן, ושפל ברך, שייף עייל, שייף ונפיק [41], וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה; יהבו ביה רבנן עינייהון ברב עולא בר אבא.

חזר לעירו ושנה [ולמד בדרך שהיה למד – פטור, ואם הורה לעשות – חייב, שנאמר (דברים יז יב) והאיש אשר יעשה בזדון [לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את ה' אלקיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מיישראל] - אינו חייב עד שיורה לעשות; תלמיד שהורה לעשות – פטור; נמצא חומר - קולו]:

תנו רבנן: 'אינו חייב עד שיעשה כהוראתו, או שיורה לאחרים ויעשו כהוראתו'; בשלמא יורה לאחרים ויעשו כהוראתו - מעיקרא לאו בר קטלא הוא, והשתא בר קטלא הוא; אלא שיעשה כהוראתו - מעיקרא נמי בר קטלא הוא?!

התינח היכא דאורי בחלב ודם, דמעיקרא [42] - לאו בר קטלא הוא [43] והשתא בר קטלא הוא; אלא היכא דאורי בחייבי מיתות בית

דין: מעיקרא נמי בר קטלא הוא [44]?! מעיקרא בעי התראה,
השתא לא בעי התראה.

##] האם הגמרא כאן סוברת כרבי יוסי ברבי יהודה, שלא ניתנה
התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד!]?]

מסית דלא בעי התראה [45] - מאי איכא למימר?

מעיקרא אי אמר טעמא [46] - מקבלינן מיניה, השתא אי אמר
טעמא - לא מקבלינן מיניה [47].

משנה:

חומר בדברי סופרים מבדברי תורה: האומר "אין תפילין", כדי
לעבור על דברי תורה – פטור [48]; "חמש טוטפות", [49] להוסיף
על דברי סופרים – חייב [50].

גמרא:

אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: אינו חייב אלא על דבר
שעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים, ויש בו להוסיף [51],
ואם הוסיף – גורע [52], ואין לנו אלא תפילין [53]; אליבא דרבי
יהודה [55]. [56]

##] רבי אושעיא אינו כדברי רבי מאיר שזקן ממרא חייב רק על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, ולא כרבי שמעון, שחייב על כל דבר, אפילו עיקרו מדרבנן!]

והאיכא לולב: דעיקרו מדברי תורה, ופירושו מדברי סופרים, ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע?

בלולב מאי סבירא לן: אי סבירא לן דלולב אין צריך אגד - האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי [57]!? ואי סבירא לן דצריך אגד - גרוע ועומד הוא [58].

והאיכא ציצית: דעיקרו מדברי תורה ופירושו מדברי סופרים [59], ויש בו להוסיף, ואם הוסיף גורע?

בציצית מאי סבירא לן: אי סבירא לן דקשר העליון [60] לאו דאורייתא [61], האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי [62]! ואי סבירא לן

הערות

1. [↑] אם פרוח תפרח הצרעת ונתמלא כל הבגד
2. [↑] אדם שפרחה בכולו טהור, דכתיב (ויקרא יג) 'אם פרוח תפרח הצרעת וגו' (ויקרא יג) וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא) ופליגי רבנן עליה; והיכא דפרחה בבגד כולו והכניסו למקדש או הנוגע בו נכנס למקדש - לרבנן חייב, ולרבי יונתן פטור
3. [↑] אמר על פחות מבן חדש "ערכו עלי", והתורה לא נתנה לו ערך, דגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) 'ואם מבן חדש וגו'
4. [↑] כמה שהוא נמכר בשוק; דקסבר 'אין אדם מוציא דבריו לבטלה', ויודע שאין ערך לפחות מבן חדש, וגמר ואמר לשם דמים

5. [↑](#) ולרבנן פטור; ואם בא גיזבר ומשכנו, לרבי מאיר הוי הקדש, ואין אשה מתקדשת בו אלא אם כן יודע בו, כדתנן (קידושין דף נב): 'ובהקדש: במזיד קידש, בשוגג לא קידש'; ולרבנן לא הוי הקדש, והרי הוא של בעלים לקדש בו האשה, והאחר שקדש בו אינה מקודשת; אי נמי לרבי מאיר הוי הקדש, והנהנה ממנו מביא אשם מעילות, והרי אותו אשם - קדש קדשים, והאוכלו בטומאת גופו חייב כרת, ולרבנן - לא הוי הקדש, והרי של בעלים הוא, והנהנה ממנו לא מעל, ואם הביא אשם מעילות - חולין לעזרה הוא, ואין חייבין עליו משום טומאה
6. [↑](#) ומועלין בהן
7. [↑](#) ואין מועלין בהם
8. [↑](#) כדתנן (ערכין דף כח): 'מחרים אדם את קדשיו': אם נדר - נותן דמיהם, ואם נדבה - נותן את טובתם, כפי חלק שיש לו בה, כדמפרש במסכת ערכין בפרק 'המקדיש'
9. [↑](#) מזולג קטן שטוין בו זהב
10. [↑](#) עשרה כהנים, כדמפרש בפרק קמא: 'עשרה כהנים כתובין בפרשה'; אם נפדית בפחות מעשרה בני אדם - עדיין הקדש היא, ומועלין בה; ולרבנן - אין מועלין בה
11. [↑](#) המתרה באשתו "אל תסתרי עם איש פלוני"
12. [↑](#) שבא ואמר "איני ראיתיה שנסתרה"; ואם לא השקה - נאסרת עליו
13. [↑](#) ותנן (סוטה דף כד): 'אלו לא שותות ולא נוטלות כתובתן; האומרת "איני שותה"; והיכא דליכא עידי סתירה, ואמרה "איני שותה" - לרבי אליעזר אין לה כתובה, לרבי יהושע יש לה כתובה, שאינה נאסרת עליו, ואם מכרה לאתרו כתובה - קנה, ואם תופס ממנו של זה כדי כתובה - הרי הוא שלו לקדש בו את האשה, ולרבי אליעזר הוי גול, ולא קידש
14. [↑](#) לידע אי זו עיר קרובה אל החלל
15. [↑](#) ואותה שקרובה לטבורו - תביא את העגלה, ולא הקרובה לחוטמו
16. [↑](#) ובמסכת סוטה מפרש טעמא: מר סבר עיקר חיותיה באפיה, ומר סבר עיקר חיותיה בטבוריה
17. [↑](#) דהיינו
18. [↑](#) דסתם חלל - מן הצואר, כדמפרש התם 'לתת אותך על צוארי חלל רשעים'; ותנן (קידושין דף נו): 'המקדש בעגלה ערופה - אינה מקודשת'; ואם מדד זקן ממרא מטיבורו, ובית דין מחוטמו, והביאו אלו עגלה ואלו עגלה, למר זו עגלה אסורה, ואין מקדשין בה, וזו אינה עגלה, ומקדשין בה, ולמר הוי איפכא
19. [↑](#) דבעינן 'קרא כדכתב', כדאמרן ב'נגמר הדין' [דף מה,ב]
20. [↑](#) על מקום הבוהן נותן דם האשם
21. [↑](#) וטהור ליכנס למקדש ולאכול קודש, דהיינו 'ודונו כרת'
22. [↑](#) שאין דרך להפקידן
23. [↑](#) בסיפרא יליף מקראי בפרשת שכחה, ואם נחלק זקן ממרא ואמר 'אף שלשה שכחה', ובא עני ונטלן, ובא בעל הבית ונטלן הימנו: לזקן ממרא הוי גול, ואין מקדשין בו אשה, ולרבנן מקודשת
24. [↑](#) דכתיב 'לא תכלה', אלא הנח לפנייהם והם יקצרוהו
25. [↑](#) בכרי נחייב במעשר דנגמרה מלאכתו
26. [↑](#) הלכך
27. [↑](#) תחילה את הכרי מכל מעשרותיו
28. [↑](#) את הפאה; שאילו הפרישה - לא היו עניים צריכין לעשרה, דלקט שכחה פאה - פטורין מן המעשר
29. [↑](#) אם טחנה ולשה; ולתנא קמא - טחנה פטור, דקנייה בשינוי; ואם בא עני ונטל כדי פאה משטחנה: לרבי ישמעאל לא הוי גול, לרבנן הוי גול
30. [↑](#) עקביא בן מהללאל נחלק על חכמים בלשכת הגזית בארבעה דברים, במסכת עדיות (פ"ה משנה ו), שהיה אומר לבנו בשעת מיתתו "חזור כך בארבעה דברים שהייתי אומר!" אמר לו: "אבא - ואתה מפני מה לא חזרתה בהם?" אמר לו: "איני שמעתי מפי

- המרובים והם שמעו מפי המרובים; הם עמדו בשמועתו ואני עמדתי בשמועתי, אבל אתה שמעת מפי היחיד" וכו'
31. ↑ שְׁקִינָא לֵאשְׁתוּ "אל תסתרי עם פלוני"
32. ↑ ואם נסתרָה אינָה נֹאסֶרֶת עֲלֵיו
33. ↑ אָף לֵאחֶר שֶׁהִתְרוּ בּוֹ וְקִלְקֵל וְהִלְקוּהוּ וְחֹזֵר וְקִלְקֵל
34. ↑ אִם רָצוּ לִמְחֹל וְלֹא הִבִּיאֻהוּ לְבֵית דִּין
35. ↑ שֶׁהִכְתוּב תִּלְהֵם: 'וְתִפְשׂוּ בּוֹ'
36. ↑ מִדְתְּלֵי טַעֲמָא בִּשְׁלֵא יִרְבוּ מִחֲלוֹקֶת' - שִׁמְעַ מִינָה: אִפִּילוּ הוּא אֹמֵר "מִפִּי הַשְּׁמוּעָה" וְהֵן אֹמְרִין "כִּךְ הוּא בְּעִינֵינוּ"
37. ↑ מִפְּנֵי שֶׁהֵעֵם רַב, וּמְקוּם צָר לָהֶם בִּלְשָׁכָה; אִי נִמְי שְׁלֵא יִהוּ נִרְאִים כִּיּוֹשְׁבֵין בְּדִין: שְׁבִלְשַׁכְתָּ הַגִּזִּית הִזּוּ דְנִים, זֹה עֵיקֶר
38. ↑ לְהִיֵּית דִּין בְּהַר הַבַּיִת כְּשִׁמְתָּ אֶחָד מֵהֶם, וְיוֹשֵׁב שָׁם עַד שִׁמְתָּ אֶחָד מִשְׁלַ עֲזָרָה
39. ↑ וּמַעֲלִין אֶת זֶה שֵׁם
40. ↑ וְכוּלָן יֵשׁ בְּהֵם מַעֲלָה זֶה מִזֶּה
41. ↑ שׁוּחָה נִכְנַס וְשׁוּחָה יֹצֵא; וְהִכִּי אִמְרִינָן בְּבַבָּא בְּתֵרָא (דף ז.) גְּבִי תִקְרַת הַבַּיִת שֶׁנִּחְבְּטָה: 'שׁוּף עוֹל שׁוּף פּוֹק'
42. ↑ קוֹדֵם שְׁבָא לְבֵית דִּין שְׁבִלְשַׁכְתָּ הַגִּזִּית לִישְׁאֵל
43. ↑ לֹא הוּהּ מִיִּחִיֵּב קִטְלָא כֹּל כְּמָה דְלֹא עֲבִיד אִיהוּ גּוֹפִיָה
44. ↑ אִם עוֹשֶׂה עֲבִירָה שִׁישׁ בַּהּ מִיתַת בֵּית דִּין הוּהּ מִיקְטִיל
45. ↑ אִם הִיָּה מְסִית וּמִוֵּרָה טַעֲם הִיתֵר וְלוֹמֵר "אֵין בְּלִשׁוֹן הַזֶּה הַסְּתָה" - מַעֲיָקְרָא נִמְי מִקְטִיל בְּלֹא הַתְּרָאָה
46. ↑ לִזְכוּתָא לֵאצְלוּיָהּ
47. ↑ שֶׁהָרִי שִׁמְעַ מִפִּי בֵּית דִּין שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת, וְהַמְרָה
48. ↑ דֹּאִין זֹו הוֹרָאָה, דְּזִיל קָרִי בִּי רַב' הוּא
49. ↑ שְׁאָף עַל פִּי שְׁאִין דְּבַר זֶה אֵלֶּא
50. ↑ דְּמִדְרַשׁ דְּסוֹפְרִים הוּא: 'לְטַטְפֹּת' 'לְטַטְפֹּת' 'לְטַטְפֹּת' - הָרִי כֹאן אַרְבַּע
51. ↑ עַל מַה שֶׁפִּירְשׁוּ חֲכָמִים
52. ↑ וּפּוֹסֵל הָרֵאשׁוֹן בְּתוֹסְפֹתוֹ
53. ↑ שְׁעִיקְרָן בְּתוֹרָה וּפִירוּשׁוֹן מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים: שֶׁהֵם אַרְבַּעַה בְּתִים, וְיֵשׁ לְהוֹסִיף חֲמִשָּׁה אוֹ יוֹתֵר, וְאִם הוֹסִיף גּוֹרַע: דְּקָא עֲבַר בִּבְלַ תּוֹסִיף, וְלֹא עֲבַד מִצְוָה
54. ↑ 1
55. ↑ וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה אִמְרַ דְּרַבִּי אוֹשְׁעִיא לְמִילְתִּיהָ דְאִמְרַ לְעִיל 'עַד דְּאִיכָא תוֹרָה וְיִוְרוּךְ'
56. ↑ וְאִיתָ דְאִמְרֵי: אֵין לָנוּ אֵלֶּא תְּפִילִין וְאֵלִיבָא דְרַבִּי יְהוּדָה דְאִמְרַ 'צְרִיךְ לְהַדְּבִיק', בְּמִנְחוֹת, בְּהַקּוּמָה רַבָּה' (דף לד.); וְלֹא נִהִירָא לִי: דֵּהֵיא בְּתְּפִילִין שֶׁל יָד קָאִי, וּמִתְנִיתִין – 'טוֹטְפֹת' תַּאֲנִי, וְהֵינּוּ דְרֵאשׁ! וְעוֹד: מְדַקָּא מְקִישֵׁי בְּסִפָּא 'אִי דְעַבַד אַרְבַּעַה בְּתִים כּו' - שִׁמְעַ מִינָה בְּשַׁל רֵאשׁ קִימִין, דְּאִי בְּשַׁל יָד - בֵּית אֶחָד הוּא דְקָא הוּי!
57. ↑ וְאֵין זֶה גּוֹרַע
58. ↑ דְּמִתְחִילְתוּ לֹא עֲשֶׂה כְּהוּגֵן שְׁאֵגַד שֵׁם תּוֹסַפְתָּ מִצְוָה, וְאִנְן בְּעִינָן גּוֹרַע דְּהַשְׁתָּא: שֶׁהִיָּה מִתְחִילְתוּ כְּשׁוֹר וּפּוֹסְלוּ בְּתוֹסְפֹתוֹ
59. ↑ אַרְבַּעַה חוּטִין, דִּילְפִינָן 'גְּדִיל' שְׁנַיִם, גְּדִילִים - אַרְבַּעַה
60. ↑ קִשֶׁר עֲלִיוֹן שְׁעוּשִׁין סְמוּךְ לְכַנֶּף כְּשֶׁנִּתְּלוּ הַחוּטִין, וְעַל יָדֵיהֶן נַעֲשִׂין חִיבוּר לְטִלִּית
61. ↑ הַלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי; דְּפִלּוּגְתָּא הִיא בְּמִנְחוֹת (דף לט.)
62. ↑ דְּכִין דְלֹא נִקְשֶׁר - אֵינוּ חִיבוּר עִם הַשְּׂאֵר, וְהָרְאוּ לְמִצְוָה - הִיא הַמִּצְוָה, וְהַעוֹדֵף כְּמִי שְׁאֵינוּ

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](https://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- שולחן עורך

-
1. [↑ https://wikisource.org](https://wikisource.org)
  2. [↑ https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](https://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
  3. [↑ https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](https://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
  4. [↑ https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](https://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)